* R R - 0 0 4 2 / 1 0 0 0 *

RR-0042

First Year B. A. Examination

March/April – 2010

Sanskrit : Paper - I

(१) दशकुमारचरितम् – षष्ठः उच्छ्‌वासः – दण्डिन्

(२) नीतिशतकम् – भर्तृहरिः

(૩) સંસ્કૃતમાંથી અનુવાદ

(४) सुबन्त – शब्दरूप

(New Course)

Time : **3** Hours] [Total Marks : **70**

સૂચના :

નીચે દર્શાવેલ ☛ નિશાનીવાળી વિગતો ઉત્તરવહી પર અવશ્ય લખવી.
Fillup strictly the details of ☛ signs on your answer book.

Name of the Examination :
☛ **F. Y. B. A.**

Name of the Subject :
☛ **Sanskrit - 1 (New)**

☛ Subject Code No. : **0 0 4 2** ☛ Section No. (1, 2,.....) : **Nil**

Seat No. :

Student's Signature

૧ (અ) કોઈ પણ બેનો અનુવાદ કરો : ૮

1 (a) Translate any **two** : 8

(१) सोऽप्याचचक्षे – देव! सोऽहमपि सुहृत्साधारणभ्रमणकारणः सुह्मेषु दामलिप्ताह्वस्य नगरस्य बाह्योद्याने महान्तमुत्सवसमाजमालोकयम्। तत्र क्वचिदतिमुक्तकलतामण्डपे कमपि वीणावादेनात्मानं विनोदयन्तमुत्कण्ठितं युवानमद्राक्षम्। अप्राक्षं च– ''भद्र! को नामायमुत्सवः, किमर्थं वा समारब्धः, केन वा निमित्तेनोत्सवमनादृत्यैकान्ते भवानुत्कण्ठित इव परिवादिनीद्वितीयस्तिष्ठति ?' इति।

(२) मया तु सस्मितमभिहितम् – 'सखे! किमेतदाशास्यम् अस्ति किंचिदञ्जनम्! अनया तदक्तनेत्रया राजसूनुरुपस्थितो वानरीमिवैनां द्रश्यति विरक्तश्चैनां पुनस्त्यक्ष्यति' इति। तथा तु स्मेरयाऽस्मि कथितः 'सोऽयमार्येणाज्ञाकरो जनोऽत्यर्धमनुगृहीतः, यदस्मिन्नेव जन्मनि मानुषं वपरपनीय वानरीकरिष्यते तदास्तामिदम् अन्यथापि सिद्धनःसमीहितम्।

(३) अथ पानीयार्थिसार्थजनसमापत्तिदृष्टोद्धतमवन्तिषु भ्रमन्तमाहारार्थिनं भर्तारमुपलभ्य सा धूमिनी 'येन मे पतिविकलीकृतः स दुरात्माऽयम्' इति तस्य साधोश्चित्रवधमज्ञेन राज्ञा समांदेशयांचकार। धन्यकस्तु दत्तापश्चाद्बन्धो वध्यभूमिं नीयमानः सशेषत्वादायुषः 'यो मया विकलीतृ तोऽभिमतो भिक्षुः स चेन्मे पापमाचक्षीत, युक्तो मे दण्डः इत्यदीनमधिकृतं जगाद।

(४) इदमाकर्ण्य ब्रह्मराक्षसो मामपूपुजत्। अस्मिन्नेव क्षणे नातिप्रौढपुंनाग–मुकुलस्थूलानि मुक्ताफलानि सह सलिलबिन्दुभिरम्बरतलादपतन्। अहं तु 'किं न्विदम्' इत्युच्चक्षुरालोक्यन्कमपि राक्षसं कांचिदङ्गनां विचेष्टमान–गात्रीमाकर्षन्तमपश्यम्। 'कथमपहरत्यकामामपि स्त्रियमनाचारो नैर्ऋतः' इति गगनगमनमन्दशक्तिरशस्त्रश्चातप्ये।

(બ) ગમે તે બે સસંદર્ભ સમજાવો : ६

(b) Explain any **two** with reference to the context : **6**

(१) सैषा मे प्राणसमा, यद्विरहो दहन इव दहति माम्।

(२) भगवती पतिरेव दैवतं वनितानाम्, विशेषतश्च कुलजानाम्।

(३) तद् ब्रवीमि। 'स्त्रीहृदयं क्रूरमिति'।

(४) चित्रेयं दैवगतिः। अवसरेषु पुष्कलः पूरुष्कारः।

૨ 'કથા' અને 'આખ્યાયિકા'નાં લક્ષણો જણાવી 'દશકુમારચરિત'નું મૂલ્યાંકન કરો. ૧૧

2 Give the characteristics of 'Katha' and 'Akhyayika' and evaluate 'Dashakumar charita'. **11**

અથવા/OR

૨ કોઈ પણ **બે** વિશે નોંધ લખો : ૧૧

2 Write notes on : (any **two**) **11**

(૧) गोमिनी वृत्तांत

(૨) દંડીનો સમય

(2) The time of Dandin

(૩) કોશદાસ અને ચંદ્રસેનાનો પ્રણય પ્રસંગ

(3) The love story of Koshdas and Chandrasena

(૪) ટિપ્પણી લખો

Annotate

कुसुमशर। चुल्ली पूजा। सोमपीडाम्। त्रिगर्त।

૩ (અ) ગમે તે **બે**નો અનુવાદ કરો : ૮

3 (a) Translate any **two** : 8

(૧) यदा किञ्चिज्ज्ञोऽहं द्विप इव मदान्धः समभवम्
तदा सर्वज्ञोऽस्मीत्यभवदवलिप्तं मम मनः।
यदा किञ्चित्किञ्चद् बुधजनसकाशादवगतम्
तदा मूर्खोऽस्मीति ज्वर इव मदो मे व्यपगतः।

(२) शास्त्रोपस्कृतशब्दसुन्दरगिरः शिष्यप्रदेयागमाः
विख्याता कवयो वसन्ति विषये यस्य प्रभोः निर्धनाः।
तज्जाड्यं वसुधाधिपस्य कवयो ह्यर्थं विनापीश्वराः
कुत्स्याः स्युः कुपरीक्षका न मणयो यैरर्धतः पातिताः॥

(३) करे श्लाघ्यस्त्यागः शिरसि गुरुपादप्रणयिता
मुखे सत्या वाणी विजयिभुजयोर्वीर्यमतुलम्।
हृदि स्वच्छां वृत्तिः श्रुतमधिगतं च श्रवणयो–
विनाप्यैश्वर्येण प्रकृतिमहतां मण्डनमिदम्॥

(४) भग्नाशस्य करण्डपीण्डिततनोम्लानेन्द्रियस्य क्षुधा
कृत्वाखुर्विवरं स्वयं निपतितो नक्तं मुखे भोगिनः।
तृप्तस्तत्पिशितेन सत्वरमसौ तेनैव यातः पथा
लोका पश्यत दैवमेव हि नृणां वृद्धौ क्षये कारणम्॥

(બ) સસંદર્ભ સમજાવો : (ગમે તે **બે**) ૬

(b) Explain with reference to the context : (any **two**) 6

(१) सर्वे गुणा काञ्चनमाश्रयन्ते।
(२) विवेकभ्रष्टानां भवति विनिपातः शतमुखः।
(३) मनस्वी कार्यार्थी न गणयति दुःखं न च सुखम्।
(४) काले फलन्ति पुरुषस्य यथैव वृक्षाः।

૪ ''ભર્તૃહરિના नीतिशतकम्માં વૈવિધ્ય જોવા મળે છે.'' - સમજાવો. ૧૧

4 "Variation is seen in the Nitishatakam of Bhartrihari." – Explain. 11

અથવા/OR

૪ કોઈ પણ **બે** પર નોંધ લખો : ૧૧

4 Write notes on : (any **two**) 11

(૧) 'નીતિશતક'માં દુર્જનનિંદા
(1) 'दुर्जननिंदाः' in Nitishatakam
(૨) ભર્તૃહરિના જીવન વિષયક દંતકથા
(2) Legends about Bhartrihari's life
(૩) સદ્‌ગુણ પ્રશસ્તિ
(३) सद्गुण प्रशस्ति

(૪) ટિપ્પણી લખો :
(4) Annotate :
धिक् मदनं च। कमठपति। मृगतृष्णिका। षड्गुणाः।

५ (अ) નીચેનામાંથી ગમે તે **બે**નો અનુવાદ કરો : १०

5 (a) Translate any **two** of the following : **10**

(१) तदा सूचीमुखनामा पक्षी तेषाम् तं वृक्षा आयासमवलोक्य अवदत् यत्– 'भोः, सर्वे मूर्खाः यूयम्। एते अग्निकणाः न एतानि गुञ्जाफलानि। तत् किं वृक्षा श्रमेण। एतस्मात् न शीतरक्षा। अन्विष्यताम् वातरहितः वनप्रदेशः गुहा वा।

(२) सोऽपि पक्षी तमनादृत्य भूयोऽपि वानरान् अविरतं अकथयत् 'भोः किं वृथा क्लेशेन। अन्विष्यताम् कश्चित् वातरहितः वनप्रदेशः गुहा वा। अथ यावदसौ न कथंचित् प्रलापात् विरमति तावदेकेन कुपितेन वानरेण सः पक्षयोः गृहीत्वा शिलायाम् पातितः। क्षणेन च सः मृतः। अतोऽहम् कथयामि – न अशिष्याय उपदिशेत्।

(३) स शृगालः अवदत् – अत्र विषये एवं विषादः न कार्यः। नूनं सः लुब्धो उपायान्तरेण मृतः भवेत्। वायसः अवदत् – कथय, कथम् स दुष्टसर्पः वधम् उपगमिष्यति। शृगालः अकथयत् – गच्छतु भवान् नगरम्। तत्र स्थितस्य कस्यचित् धनिकस्य नृपस्य वा कनकसूत्रम् हारम् वा गृहीत्वा तत् कोटरे प्रक्षिपतु।

(४) कस्मिश्चित् अधिष्ठाने मित्रशर्मा नाम ब्राह्मणः प्रतिवसति स्म। सः कदाचित् यजमानात् पशुम् अयाचत। यजमानोऽपि तस्मै शास्त्रोक्तम् पशुम् अयच्छत् । स ब्राह्मणः तम् इतश्च इतश्च विज्ञाय स्कन्धे कृत्वा सत्वरम् स्वपुरम् प्रस्थितः। मार्गे त्रयः धूर्ताः सम्मुखा बभूवुः।

(બ) (૧) નામ અને સર્વનામનાં રૂપો ઓળખાવો : (ગમે તે **ત્રણ**) ६

(b) (1) Identify the form of नाम and सर्वनामः (any **three**) **6**

नगरम्, सरोवरस्य, वस्त्राणि, एते, यूयम्, तेषाम्।

(૨) નામ અને સર્વનામનાં રૂપો આપો : (ગમે તે **બે**) ४

(2) Give grammatical forms of नाम and सर्वनामः (any **two**) 4

(१) गुहा (स्त्री.)નું પ્રથમા એકવચન

(1) Nominative case singular of गुहा

(२) आशिष्य (पु.)નું ચતુર્થી એકવચન

(2) Dative singular of अशिष्य

(३) यद् (पु.)નું પ્રથમા એકવચન

(3) Nominative case singular of यद्

(४) युष्मद्નું તૃતીયા એકવચન

(4) Instrumental singular of युष्मद्
